

Vallitukset

16.06.2023

LUPAUKSENVUORI ETELÄINEN (Laajalahti) TUKIKOHTA XXXI:4-5

Sijainti. Espoon Laajalahdessa. Turvesuontien pohjoispuolella Lupauksenvuori nimisen mäen rinteillä, Koivistontien eteläpuolella.

Museovirasto

Tukikohta XXXI:4-5

Museoviraston sivulla www.kyppi.fi on laaja selostus kohteen asemista ja niiden rakenteista. Kannattaa tarkentaa sieltä. Ohessa vain tiivistelmä:

“Tukikohta XXXI:4 (Laajalahti)

Itäosan taistelu- ja yhdyshaudat. Muuratuilla kivillä ja betonilla tuettua taisteluhautaa on 50 metriä. Yksi betonista rakennettu konekivääriasema, yksi betonista rakennettu tähytysasema, lounaisosassa on B-tyyppin tähytysasema. Etulinjassa on neljä suojahuonetta. Taustalla, mäen pohjoispuolella on 5 x 10 metrin kokoinen betoninen sortunut suojahuone.

Länsiosassa taisteluhautaa on yhteensä n. 220 metriä. Neljä betonista konekivääriasemaa, yksi hirsikehikkorakenteella tehty B-tyyppin tähytysasema. Pohjoisosassa on matala, avonainen potero. Kahdeksan suojahuonetta. Kallion keskellä on ollut suurikokoinen betonista ja kivistä rakennettu suojahuone, joka on sortunut.

Tukikohta XXXI:5 (Laajalahti)

Sivustatuliasema eli kaponieeri. Kohde koostuu kahdesta erillisestä tuliasemasta ja niiden taustalla olevasta suojahuoneesta. Tuliasemia ja suojahuonetta yhdistää yhdyshauta.

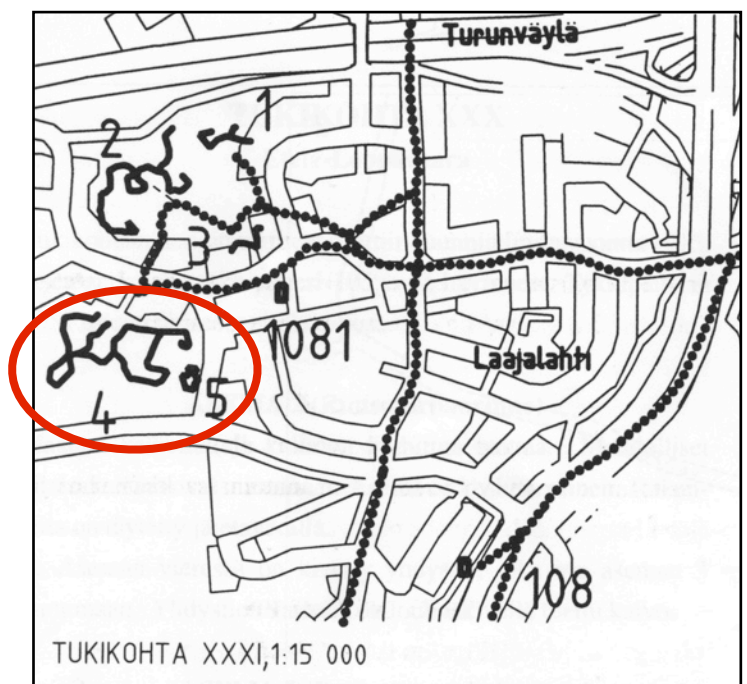
Läntinen tuliasema on ulkomitoiltaan 5 x 7 metriä. Suojahuone on rakennettu betonista. Mutta katto on myöhemmin tuhoutunut.

Itäinen tuliasema on suurempi, 6 x 8 metriä. Asema on ollut katettu. Tuliaseman yhteyteen on rakennettu sen sivuun tähytys- tai valonheitinasema.

Kaponieerin suojahuoneeseen johtaa kahdesta suunnasta yhdyshaudat. Suoja on rakennettu betonista. Katto räjäytetty.”

Valokuvat ja muistiinpanot 20.8.1994, 24.8.1994, 27.8.1994 ja 17-18.4.2023 (Täydennetty kartoin, kuvatekstein alkuvuodesta 2023)

Espeen kaupungin teknisen keskuksen julkaisussa “Maalinnoitus Espoossa” 1998 (Sirkku Laine) on kaaviopiirros linnoitteen käytävistä. 1081 on tuon selvityksen mukaan kenttätykkipatteri jonka toteuttamisesta ei ole tietoa. →

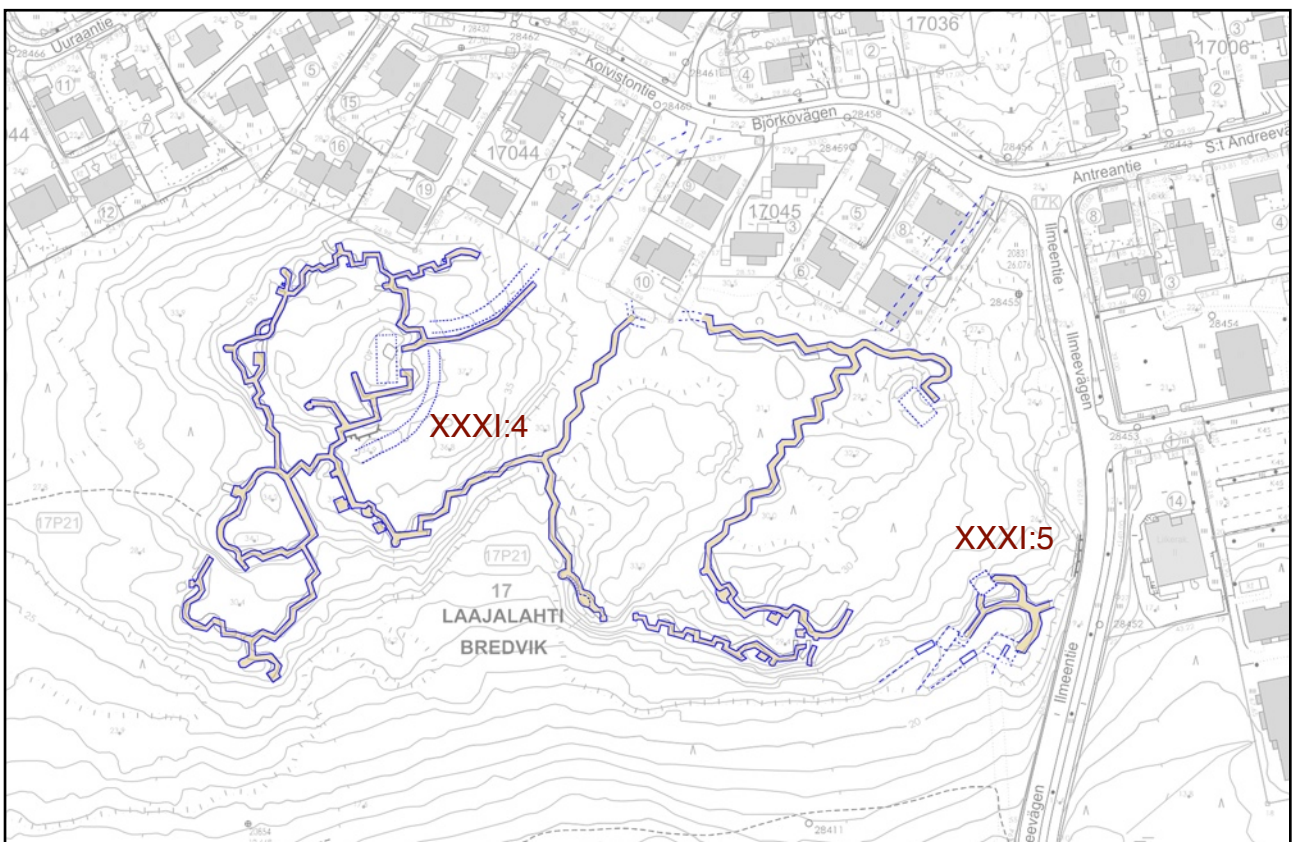

Esipuhe

Tein vuonna 1994 muistiinpanoja sekä piirroksia jo paikalla käydessäni. Nämä vanhemmat muistiinpanot on runkona tälle selostukselle. Joitakin kohtia tekstistä olen toki täydentänyt ja muokannut tuoreempien havaintojen ja tietojen pohjalta. Tältä mäeltä otin aikoinaan myös kohtuullisen paljon kuvia. Näin siis paljon vaivaa ja käytin runsaasti aikaa kohteen selvittelyyn. Tämä oli osasyynä linnoiteharrastuksen hiipumiseen. Totesin etten millään pysty tällä tarkkuudella kiertämään koko Helsingin maalinnoitusta läpi, vaikka niin olin alkujaan ajatellut. Taisi silloin tulla muitakin mielenkiinnon kohteita kilpailemaan vapaa-ajasta.

Kohde XXXI:4-5 on laaja ja pääosin hyvin siisti. Mäellä suoritettu metsänhoidollisia töitä muutama vuosi ennen käyntiäni 1994. Käytävät oli hyvin näkyvissä. Myös vanhempi puusto rajoitti risukon kasvua. Osassa käytäväverkostoa pitäisi jälleen suorittaa hieman raivausta. Mäki on hyvin kiinnostava ja siellä on helppo kulkea, jos vain ensin löytää tien sinne.

Tukikohdan XXXI:4-5 säilyneet käytävät. ↓

XXXI:4

Kaakkoispäädyn varustukset

Lähdettäessä tutkimaan XXXI:4 varustuksia niin hyvä ja lähes ainoa paikka on kohteen XXXI:5 yläpuolelta Ilmeentien varresta. Suojatien kohdalta nousee käytetty reitti kalliomaastossa ja kivilouhoksen seassa. Suunnataan avokallion etelälaidalle ja sitten lännemmäksi. Noin sadan metrin päästä tulee vastaan ampumahauta, kohteen taisteluväestövarustusten kaakkoispääty. Tässä matalassa ampumahaudassa on leveä ampumakoroke ja alueelle tunnusomainen tarkka harkkokivimuuraus. Ampumahautaa on runsaat kymmenen metriä, ennen kuin siitä haarautuu kaksi käytävää vasemmalle. Ensimmäinen tiehaara on alkumatkasta peittynyt ylitse kulkevan polun alle. Täytteen toiselta puolelta on matkaa käytävän päässä olevalle tuliasemalle (T1) muutamia metrejä. T1 on ampumakomero, josta puuttuu takaseinä. Ampuma-aukko on pieni ja ampumasektoriin reunat on selkeät betoniset. (Nykykäsitteksen mukaan tähytysasema).

Mäen itäreunalla Ilmeen-
tien vieressä on louhittu
kiviä. Täältä on kuitenkin
paras yhteys mäelle.

↗
Kohteen XXXI:4 kaak-
koisin kulmaus.

→
Eteläreunalle haarautu-
vat kaksi käytävää. Va-
sen päättyy asemaan
T1 ja oikean puoleises-
sa häämöttää **T2** ja **S2**.

↑ Tähtystusasema T1 ennen ja nyt. Eli kuvat vuosilta 1994 ja 2023 ↑

Pääkäytävältä erkaneva toinen käytävä päättyy ennen kuin oikeastaan on alkanutkaan. Eli siitä näkyy vain mutkakivet seinämässä. Paikalla on onkalo maan alle, jolla on mittaa kepillä kokeillen noin metri ja se tuntui päättyvän kiinteään taustaan. Onko paikalla ollut suoja vai onko hiekka muuten vaan valunut pintamaan alta. Suojaksi (S1) merkkäämani kolon ympäriltä puuttuu näkyvät betoniset osat joten lisäselvityksiä pitäisi tehdä varmuuden saamiseksi.

S1. kuoppa pääkäytävän kyljessä. Suoja vai portaiden paikka? Tuliasemaksiksi tämä on liian lähellä ja matalalla edessä oleviin varustuksiin nähden. Mahdollista myös jotta tästä on kaivettu maata viereisen käytävän täytteeksi jotta sen yli on saatu aikaiseksi polku. →

Tuliasema **T2** ja suojahuone **S2** vuonna 1994. ↑

Ykkös- tai kakkoshaarasta on ollut yhteys mäen reunalle, jossa on pieni pätkä ampumahautaa. Sen jälkeen suuri hevosenkenkäbunkkeri (A-tyyppi) **T2** ja katoltaan ehjä suoja **S2**. Hevosenkenkäbunkkeri on takaa avoin ja sen oikeassa kyljessä on komero. Bunkkeria ei ole katettu. Ampuma-aukosta on valunut sisään maata ja aseman taustaa on muutenkin täytetty runsaasti. Käytäviä on täytetty tällä mäellä joistakin kohdista jotta on saatu aikaiseksi turvallinen polkuverkosto. Nämä täytöt vaikuttavat jo hyvinkin vanhoilta. Tuliasemista **T1** ja **T2** on mahtavat maisemat. Mäen kallioinen rinne putoaa tällä kohtaa jyrkästi lähes 10m.

Suojahuone **S2** (≈4x3m) on tehty louhittuun kuoppaan jonka seinissä ei ole betonivahvistusta. Katto on ehjä mutta etuseinä käytävän puolelle puuttuu. Suojat on rakennettu louhimalla ensin kallioon kuoppa ja rakentamalla sen sisään hirsikehikko. Kehikon yläosan päälle on asennettu kaksi tukevaa kattoparrua hieman seinälinjan sisäpuolelle. Tämän jälkeen valettiin seinien yläosan betoni käyttämällä runsaasti isohkojakin kiviä. Valua ei ole tiivistetty niin tarkasti kuin nykyään joten kallion ja hirsikehikon väliin ei kaikkialla ole betonia valunut. Seinän ja kattoparrujen yli on sitten ladottu lähes kiinni toisiinsa rataakiskoja joiden päätyjen jäljet näkyvät seinän päällä.

S2 ja **T2** sekä kaatunut, vielä vuonna 1994 pystyssä ollut kuusi. ↓

Kiskoja on ollut noin 20kpl. Ratakiskojen päällä on ollut joku levy koska betonisen katon alapinta on tasainen. Kiskojen poistaminen katosta olisikin ollut vaikeaa jos niiden välit olisi täyttynyt betonilla. Betonisen katon paksuus on hieman vajaa metri ja siihenkin on käytetty runsaasti kiviä. Käytävän puoleinen seinä on ollut ilman betonia mutta hirsikehikko lienee ollut myös tällä puolella ja sitä vasten on voitu kasata kiviä seinän vahvikkeeksi.

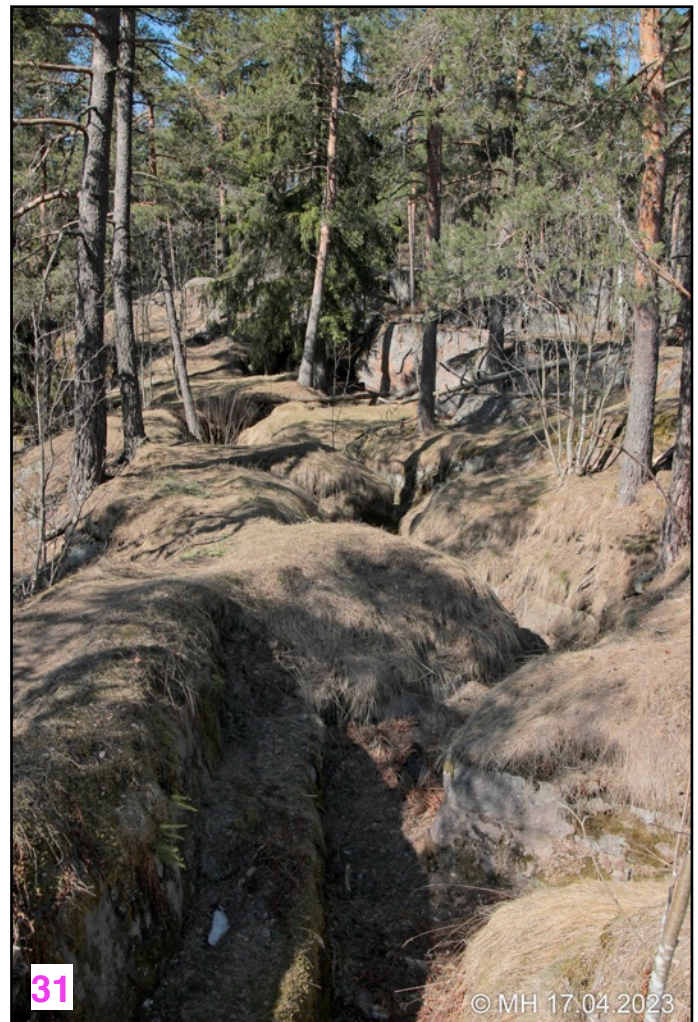

Suojahuoneen S2 sisustaa. ↑

Neljä ampumahautaa

Suojan **S2** ohi käytävä jatkuu louhittuna ja laskeutuu hieman alemmas etuvarustukseen. Rinteen reunalla on linjassa neljä ampumahautaa, joiden välissä käytävä tekee koukkauksen sisämaahan. Varustuksella on kokonaisuudessaan pituutta noin 50m. Rakenteeltaan varustus on pääosin harkkomuurausta, jonka päälle on penkattu maata. Viimeisen ampumahaudan osuus on täyttynyt. Käytävä päättyy pieneen suojahuoneeseen **S3** (2x2m) jonka katto on sortunut.

Mäen eteläreunan neljän ampumahauta osuuden rivi.

Suojan (**S3**) seinät on valettu lautamuotin taakse ja katto ratakiskojen päälle. Mäen suo-
jien katoissa ollut aikoinaan runsaasti ratakiskoa josta joku on saanut kerättyä oivan kasan
romurautaa. Seinän muottilautoja pilkistää lattialle tipahtaneen katon ja seinän alaosan
välistä. Aiemmin en ole juurikaan törmännyt graffiteihin enkä juuri muuhunkaan maalailuun
(*siis 1990-luvulla*) mutta tämän suojan takanurkkaa on koristettu maalaamalla se valkoi-
seksi tiiliseinäksi.

↑ Suojan S3 jäänteet ennen ja nyt. 1994/2023 ↑

Toisen linjan varustukset

Täytyy palata takaisin alkuun S1:n kohdalle, josta jatkamme ylöspäin suuntaavaa
käytävää. Käytävän kulman takana on vain katon kulmasta tuhoutunut suoja S4. Tämänkin
suojan alaosa on louhittu kallioon ja seinien yläosa valettu betonista. Takaseinällä on
jäljellä yksi "betonimuottina" ollut vajaan 10cm halkaisijaltaan oleva hirsi.

Hieman kulmaansa me-
nettänyt suojahuone S4. →

39

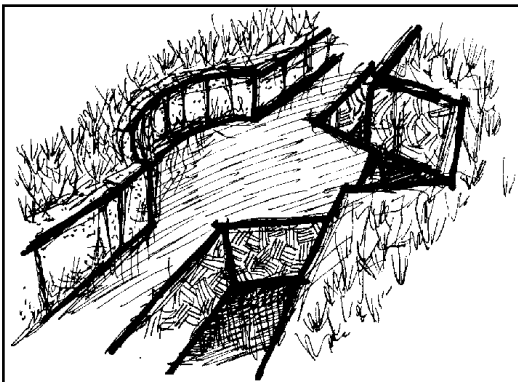
© MH 17.04.2023

Suojan **S4** sisätiloja.

Kiskot on saatu katosta räjäyttämättä koko kattoa.

Suojalta **S4** nousee käytävää pitkin vielä muutama metri ja ollaan kallion laella. Huipulla on pätkä ampumahautaa, josta osa on harkkokivimuurattua ja osa betonista, takaseinä on kallioon louhittu. Seuraavana on minulle uudentyyppinen tuliasema. Se muistuttaa matalaa A-tyyppin poteroa mutta ei erkane käytävästä (*valonheitin*asema?) Käytävä kulkee sen takaa. Tuliaseman (T3) etureuna on kaareva ja tehty harkkokivistä. Takaseinä on kulmikas ja työntyy taustan kallioon noin 1.5m. Leveyttä on noin 3m. Tämä tuliasema on matala mutta se on voinut myös täytyä. Muualla tällä mäellä olevissa vastaavissa paikoissa kulkee syvempi käytävä poteron takareunassa jolloin keskelle jää koroke asetta varten.

Tuliasema jonka tyyppistä en vielä ole muualla tavannut. Tyyppi korvaa ns. matalan poteron (*matala A-tyyppi*) joita ei tällä mäellä ole. Kaarevan etureunan taakse on jätetty tasanne asetta tai muuta varustetta varten. Yhdyskäytävä koukkaa aseman takaosan kautta. Asemat on jostain syystä kuitenkin täytetty hiekalla yhdyskäytävää lukuun ottamatta. Näitä tuliasemia on mäellä 4 kpl. **T3, T6, T9** ja **T13**.

”Tuliasema” **T3**. →

(Tämän aseman oleminen tuliasemana tuntuu nykyään epätodennäköiseltä. Vain runsaan 10m päässä aseman etupuolella on omia ampumahautoja. Vaikka ne on alempana niin silti tuntuisi oudolta sijoittaa esim: konekivääriä tähän. Mieluummin vaikka valonheitin.
Täyd. 2023)

39

© MH 20.08.1994

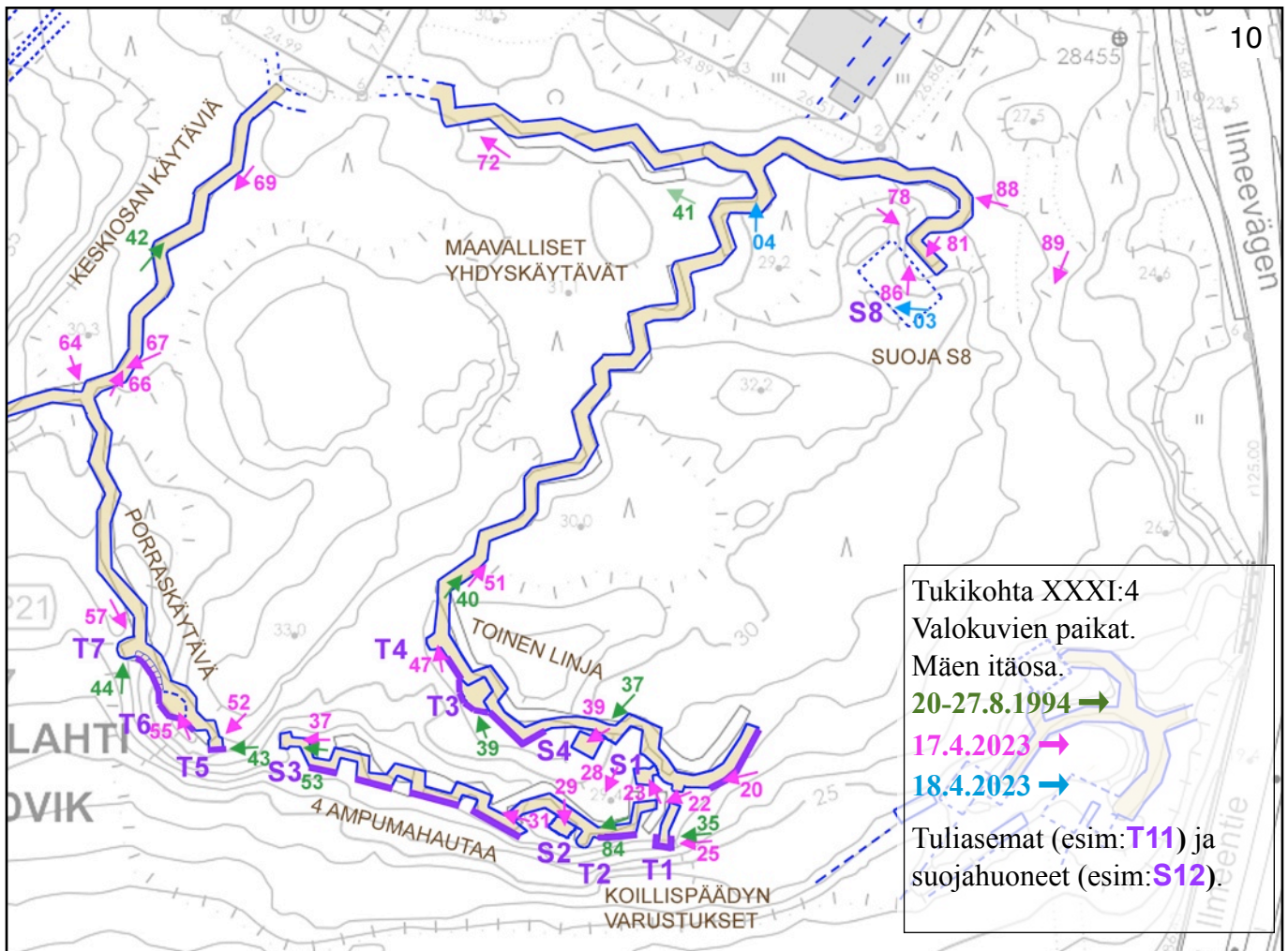
”Tuliasema” **T4**. Tämä on pelkkä rakentamaton kuoppa, eli pienen suojan tai tuliaseman paikka. Portaiden paikaksi ehkä turhan kookas. Mäellä on muutama vastaava kuoppa. Voisiko nämä kuopat olla pelkästään puutavarasta tehtyjen suojien kuoppia. Eli jäljelle on jäänyt vain kuoppa kun puutavara on lahonnut tai korjattu pois.

Maavalliset yhdyskäytävät

Yhdyskäytävä jatkuu **T3**:lta ensi hieman laskevana harkkokivillä vahvistettuna käytävänä länteen josta alkaa pitkä maavallinen yhdyskäytävä. Käytävän alussa on ulkorinteen puolella rakentamaton kuoppa **T4**, johon tuliaseman lisäksi voisi sijoittaa vaikka käytävästä ylös johtavat portaat tai pienen suojahuoneen. Tällaisiin portaisiin en kylläkään tällä mäellä ole törmännyt. Maavallikäytävä kääntyy pian pohjoiseen kohti Koivistontien omakotitaloja. Ensin on sahalaitaista käytävää ja sitten sakaramallista, yhteensä noin 50m ennen kuin ollaan talojen luona. Käytävä on pikemminkin pengerreretty kuin kaivettu sillä sen reuna on ympäröivää maastoa korkeampi. Todennäköisesti käytävän pohjaa on hieman kaivettu ja samalla ympäristöstä on kerätty maata käytävän valleiksi. Louhintaa ei ole tarvittu ja käytävässä kulkija on pystynyt hallitsemaan maastoa paremmin kuin kulkemalla silmät ruohikon tasolla. Käytävä oli 1994 hyvin näkyvissä mutta metsätöiden jälkeen paikka on tullut valoisammaksi ja samalla risukko on vallannut käytävän.

Pohjoiseen johtava yhdyskäytävä. Kuvat vuosilta 1994 ja 2023. Kuvat on otettu samasta kohdasta. Tästä huomaa parhaiten metsänhoidon vaikutukset ↓

Omakotitalojen luona oli 1994 valitettavaa roskaisuutta ja kaatopaikoittumista. Risut ja laudankappaleet oli kasattu käytävien täytteeksi. 2023 käydessäni käytäviä oli siivottu ja/tai sitten luonto oli peittänyt osan jätteistä. Täältä lähtee tai tänne on saapunut (miten sen nyt ottaa) se yhdyskäytävä jonka toinen pää on suojeluluettelon mukaan Ilmeentien ja Koivistontien risteyksessä. Se käytävän osuus on jäänyt kokonaan rakentamisen alle. Muutenkin rakentamisen laidalla käytävä on hieman epämääräinen. Etelästä tulevan yhdyskäytävän päässä, pientalojen laidalla on käytävänhaara. Siitä oikealla, idän suunnalla on suuri suojahuone **S8**. Vasemmalle, länteen lähtevälle käytävälle palataan suojan jälkeen.

Etelästä saapuva käytävä tavoittaa Koivistontien eteläpuolella olevien tonttien rakennukset. →

Suoja S8

Omakotitalojen alle jäävästä käytävästä erkanee kaareva väylä itään suurelle suojahuoneelle **S8**. Suojan kokoa on jälleen vaikea määritellä mutta kummussa oleva painanne on noin 8m x 5m. Suojan oven (ovien) edessä olevan käytävän seinämät on tehty suurista kiviharkoista (≈100cm x 50cm). Suojan katosta näkyy kohdalla pari suurta lohkareta ja takaseinällä hieman betonikaton reunaa. Ovien kohdilla on tiilimuuratut piiput. Piiput on pyöreitä ja noin metrin korkuisia. Tässä suojassa on siis ollut lämmitys. Tiili on erittäin harvinainen materiaali vallituksilla. Ei tule ihan heti muistiin yhtään paikkaa jossa sitä olisi käytetty. Alueelle tyypillisesti tämäkin suoja on ympäröivää maata korkeammalla. Louhimisen ja maahan kokonaan kaivamisen sijasta tällä mäellä käytetään paljon maatäyttöjä eli rakenteet muodostetaan pengertämällä maata seiniä vasten.

↑
Omakotitalojen luota suojalle saapuvassa käytävässä on vielä sinne kuulumatonta rojua.

Suojan **S8** eteen tuleva käytävä on rakennettua järeistä kiviharkoista. →

←
Suojahuoneen **S8** kuoppa.

← Suojahuoneen savupiippu. Näitä oli tässä suojassa kaksi kappaletta.

Suojan takaseinällä näkyy hieman katon jäänteitä. →

Keskiosan käytäviä

Etelästä tulleen yhdyskäytävän päästä lähtevä toinen käytävä, suuntautuu länteen kulki sakaramaisena Koivistontien tonttien eteläpuolella. Täällä on yksi suurehko kuoppa joka taitaa olla vain hiekkakuoppa käytävien reunoja varten. Käytävä näyttää toteutetun penkkaamalla käytävän reunavallit. Itse käytävää ei ole kaivettu kovinkaan paljoa. Lieneekö notkelma ollut hieman kostea, joten kaivamalla olisi vai saatu aikaiseksi oja.

← Käytävä Koivistontien tonttien eteläpuolella.

↑ Käytävä jää nykyään Koivistontie 8 rakennuksen pihamaan alle jatkuakseen pihan toiselta laidalta etelän suuntaan.

↑ Käytävää Koivistontien tonteilta etelän suuntaan. Vielä vuonna 1994 metsä oli kuusivaltainen ja sammaleinen.

Muutaman kymmenen metrin päästä käytävä jää hetkeksi Koivistontie 8 tontin pihan alle. Sieltä se kääntyy lounaaseen kohti mäen etelälaidan varustuksia. Pihan kohdilta on ollut yhteys myös lännen suuntaan kohti suojalle **S7** nousevaa tykkietietä. Etelään johtavaa sakaramaista osuutta on noin 50m ennen seuraavaa käytävänhaaraa. Oikealle, eli läntiselle mäelle lähtee länsiväylä, mutta tarkastellaanpa ensin etelästä tuleva porraskäytävä.

Mäen keskustaan suuntaava käytävä on nykyään valoisammassa metsässä. ↓

Sama käytävä katsottuna pohjoiseen kohti Koivistontien rakennuksia. ↓

Porraskäytävä

Etelästä tuleva käytävä alkaa noin sadan metrin päästä länteen suuntaavan käytävän haarautumasta, käytävän alussa olevalta suurelta ampumakomerolta **T5** (2x2m) (Nimitin näitä B-tyyppin asemia aikaisemmin ampumakomeroiksi. Nytkemmin nämä tulkitaan lähinnä tähystysasemiksi. 1990-luvun kirjallisessa materiaalissa ei vielä puhuttu tähystysasemista. Täydennetty 2023). Asema on kallion päällä ja sen ampumasektorin vasen reuna suuntautuu kohti aiemmin kuvattuja taisteluasemia ja on muutamien metrien päässä suojan **S3** yläpuolella. Asema on tehty hirsikehikon ympärille. Ampuma-aukko on pieni ja ampumasektorin kyljet selvät. Tuliaseaman katto on sortunut. Asemassa ei ole ollut betonista takaseinää.

↑ Käytävän alkupäässä on hyvällä sijainnilla tähystysasema **T5**.

Tuliaseama **T6**. ↓

Kallion reunalla, **T5** pohjoispuolella on toinen tuliaseama. Tämä **T6** on samaa tyyppiä kuin **T3** mutta taka-reunaa kiertävä käytävä on selvästi näkyvissä ja syvempi. Tämänkin kohteen osalta on vaikea hahmottaa paikkaa tuliaseamaksi keskikorokkeella olevan kumpareenkin takia. Muutenkin tämän tyyppinen asema on minulle vielä uusi ja outo joten voihan olla, että paikalla on vain erikoinen mutka taisteluhaudassa. (Huom! epäilen nykyään valonheitinasemaksi. Täydennys 2023).

↑ Kalliolta alas tullessaan on käytävässä rinteiden kohdalla portaat. Ylhäällä vinon männyn kohdalla on **T6** ja portaiden alapäässä **T7**.

↑ Mäen keskustaasta kulkeva yhdyskäytävä. Ensin hieman harkkokiveä ja sitten maavallia. Kuvan alareunassa on aseman **T7** kuoppa.

Alaspäin mentäessä käytävä jatkuu kallioon louhittuna ampumahautana, jossa on rinteestä johtuen portaat ainakin ampumakorokkeella. Käytävän pohja on sen verran täytynyt ettei siellä mahdollisesti olevista rappusista tiedä. Käytävissä olevat portaat ovat sen verran harvinaisia, että tämäkin on erikseen mainittu suojeluluettelossa. Kallion alapuolella on käytävän ulkosyrjässä kuoppa, joka on mahdollisesti tarkoitettu tuliasemaksi (**T7**). (Tämäkin taitaa olla pikemmin suojan rakentamaton kuoppa. **T7** kohdalla oleva tuliasema suuntaisi lännempänä oleviin varustuksiin. Huom 2023).

Käytävä lähtee nousemaan, aluksi harkkomuurattuna mutta pääosin maahan kaivettuna mutkittavana, ja kovin jo pyöristyneenä, kohti länteen lähtevän käytävän risteystä.

← Etelästä tuleva käytävä saavuttaa mäen keskustan josta yhteydet pohjoiseen ja läntiselle mäelle

67

© MH 17.04.2023

Mäen keskustasta läntiselle mäelle nouseva käytävä.

LÄNTISET VARUSTUKSET

Länteen päin lähtevä käytävä nousee sahalaitaisena kohti mäen läntistä lakea. Alkumatka on yhdyskäytävää mutta ylempänä ilmestyy pohjalle ampumahaudan ampumakoroke. Käytävä on upeimpia näkemiäni lähinnä sen laadukkaan työnjäljen johdosta. Etuseinässä on harkkokivimuurausta, jonka saumat on suoraa ja tiiviitä. Myös nurkkiin on viitsitty tehdä omat paikkaan sopivat nurkkapalat. Kivikerroksia on kolmisen kappaletta ja reunan korkeutta on vielä nostettu maapenkalla.

81

© MH 27.08.1994

46

© MH 20.08.1994

Läntiselle mäelle nousevan käytävän tyylikästä harkkokivimuurausta.

Ihmetellä täytyy, miksi ovat aikanaan viitsineet tehdä näin vaativaa työtä sotaan tarkoitettuihin rakennelmiin. Ehkä silloin vielä oli ammattiylpeyttä kivenhakkaajilla ja muillakin rakentajilla tai tällainen oli rakentamistapa. Toisaalta siististi ja huolella tehty on myös kestävämpi. Ei myöskään käytävässä kulkija kolhi itseään ja varusteita kun käytävän seinät on suoraa.

Keskustan varustuksia

Mäen yläpäässä käytävä siirtyy rinteen reunalle, jossa on ensin vasemmalle lyhyt täytetty ampumahaudan tumppi ja samaa ampumahautaa jatkuu hieman toiseenkin suuntaan. Ampumahaudan toisessa päässä on suuri hevosenkenkäbunkkeri (T8) (*Nimitin aikoinaan näitä A-tyyppin asemia hevosenkenkäbunkkereiksi, huom 2023!*) Oikeassa kyljessä on komero samoin kuin ampuma-aukon alla. Ampumasektorin alareunan pykällyys on suora. Aukon alareuna on vahvistettu ratakiskolla niin kuin pystypieletkin. Asema on ollut kattamaton mutta katteen tartuntarautojen lenkkejä on seinien päällä.

↑ Saavuttaessa läntisen osan mäen päälle tulee vastaan ampumahautaa. Käytävän alaosa on kaivettu ja tuettu harkoin tai betonilla. Seinien yläosa on maavallia.

Läntisen osan käytävällä tulee ensin vastaa A-tyyppin konekivääriasema T8. ↓

Isojen tuliasemien lähetyillä on usein suojuhuone, niin tälläkin kertaa. Suoja **S5** on katoltaan ehyt. Seinät on louhinnan jäljiltä (vain hieman betonia). Käytävän puoleista seinää on mahdollisesti tukevoitu kivillä ja maalla mutta hirsikehikon kadottua se on luhistunut.

↑ Suoja **S5**. Siitä hieman eteenpäin on **T9** ja taempana puskan takana **S6**.

Suojan **S5** sisätiloja. ↓

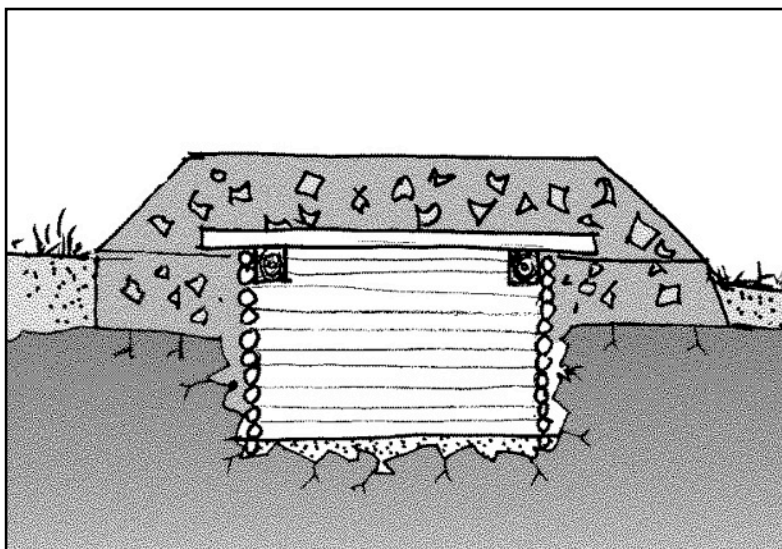
Suojan jälkeen on tuliasema **T9**, joka on tyypiltään samanlainen kuin **T3** ja **T6**. Muutaman metrin päässä siitä on jälleen katettu suoja **S6**. Samanlaiset suojat **S5** ja **S6** ovat suurin piirtein 2mx3m kokoisia. Suojien jälkeen on pätkä harkkokäytävää ja ulkosyrjällä portaille sopiva kolo.

↑ Asema **T9**. Siitä hieman eteenpäin on suojahuone **S6**.

Suojan **S6** sisätiloja. Kattoa kannatelleiden hirsien päätyjen kolot näkyvä hyvin seinissä. ↓

Suojat S2, S4, S5 ja S6 on rakennettu louhimalla ensin kallioon kuoppa ja rakentamalla sen sisään hirsikehikko. Kehikon yläosan päälle on asennettu tukevat kattoparrut hieman seinälinjan sisäpuolelle. Tämän jälkeen valettiin seinien yläosan betoni käyttämällä runsaasti isohkojakin kiviä. Valua ei ole tiivistetty niin tarkasti kuin nykyään joten kallion ja hirsikehikon väliin ei kaikkialla ole betonia valunut. Takaseinän yläosassa näkyy kiskon jälki. Onko koko katto valettu kiskoja varaan vai onko ollut joku kiskoja ja lautoja yhdistelmä. Katossa näkyvät jäljet muistuttaa lautoja, voi ne toki olla nurinpäin laitettujen kiskoja jäljiltä. Mutta miksi oltaisi nähty suuri vaiva kiskoja asettamiseen ja tukemiseen nurinpäin, kiskon tasainen alapinta yläpuolelle? Betonisen katon paksuus on hieman vajaa metri ja siihenkin on käytetty runsaasti kiviä. Käytävän puoleinen seinä on ollut ilman betonia mutta hirsikehikko lienee ollut myös tällä puolella ja sitä vasten on voitu kasata kiviä seinän ulkopuolelle, seinän vahvikkeeksi.

Kohti mäen lakea ja isoa suojaa

Käytäväverkostossa ollaan nyt suojahuoneitten jälkeen tultu eräänlaiseen solmukohtaan. Tästä lähtee käytävähaara länteen ja sitä kautta mäen lounaisiin osiin. Samoin sitä kautta pääsee myös pohjoiseen. Lähden kuitenkin kapuamaan koilliseen johtavaa käytävää. Se on harkkomuurausta ja louhittua käytävää.

Läntisen mäen SOLMU. Käytäviä viiteen eri suuntaan. ↓

Ylös nousevasta yhdyskäytävästä erkanee luoteen puolelle käytävä, jossa muutaman metrin osuus ampumahautaa. Tämän käytävän päässä on pieni, noin 10cm halkaisijoltaan olevien runkojen ympärille valettu betoninen ampumakomero **T10** (*Eli tähystysasema. Onhan tietysti tähystysasemastakin voinut ampua*). Asemassa on alueelle tyypillisesti pieni aukko ja sektoripielet. Asema on ollut katettu koska ympärillä on betonisia lohkareita eli katon kappaleita.

Ylös nouseva yhdyskäytävä jatkuu louhittuna. Mutkan jälkeen erkanee jälleen käytävä, joka kuitenkin päättyy pian umpikujana. Käytävä on vain louhittu. Käyttötarkoitusta ei pysty näkemään.

↑ Asema **T10** eli tähystysasema.

↑ Kallon laelle nousevaa yhdyskäytävää.

Kallon laella oleva käytävänpätkä on louhimisen jälkeen jäänyt keskeneräiseksi. ↓

89

© MH 18.04.2023

↑ Maisemaa mäen lakialueelta etelän suuntaan.

Iso suoja

Ylös nouseva pääkäytävä suuntautuu taas itään, mutta kaartuu 180° ja saapuu mäen huipulla olevalle isolle suojahuoneelle (**S7**). Sortuneen katon kohdalla olevasta kuopasta voi päätellä suojan olleen kooltaan noin 3x10. Siinä on kaksi ovea, joista eteläpuoleinen on ehjä mutta sortunut katto estää etenemisen ”kynnystä” pitemmälle. Toinen ovi avautuu saapumiskäytävälle joka reunustaa Koivistontieltä nousevaa tykkitietä. Suoja on tukikohdan läntisen osan keskus. Seinää vasten kasatulta vallilta näkee hyvin länsipäädyn runsaat varustukset, joille täytyy palata myöhemmin koska nyt on nälkä, kameran filmi loppuu ja iltakin rupeaa hämärtämään. Pahuksen iso tämä tukikohta.

74

© MH 18.04.2023

↑ Mäen laella olevan suojahuoneen **S7** kuoppa. Suoja on ollut suurehko. Sille on johtanut kaksi ovea. Katto on räjäytetty. Betoniosia on vielä paikoin näkyvissä. Muuten suoja alkaa olla hyvin maastoutunut.

MUISTIINPANOT 24.8.1994

Mäen laella

Kapusin mäen länsiosan huipulle suojan **S7** luokse, johon viime kerralla lopetin. Kavutessani huomasin epäselvän tieuran suojahuoneen edustalta tykkitien päästä etelään. Tieura on tehty pahimpia kuoppia kivillä täyttäen ja näin ollen lienee tarkoitettu vain tilapäiseksi ja rakentamisen aikaiseksi. Se kiertää suojalle **S7** johtavan käytävän itäpuolitse ja johtaa alempana olevien suojiin **S5** ja **S6** takana olevalle tasaiselle kalliolle.

↑ Suojan S7 etelän puoleinen ovi. Aukko on ehjä ja aukon päälläkin kisko tallella.

↑ Suojan S7 pohjoinen sisäänkäynti nähtynä saapumiskäytävältä.

↑ Läntisen osan saapumiskäytävä. Koivistontie 10 kohdilta on noussut tykkitie suojuhuoneelle S7. Tuo tieura on vain vaivoin hahmotettavissa viereisen saapumiskäytävän vasemmalla puolella.

Laen suojalle **S7** johtavaa tykkietä on jäljellä noin 50m. Sen vierellä kulkee osittain louhittu saapumiskäytävä joka näyttää lähinnä ojalta. Suojan sisäänkäynnin vierestä lähtee pohjoiseen harkkomuurattu mutkitteleva käytävä. Noin 15m päässä on ylärinteen puolella rakentamaton kuoppa. Paikalla on saattanut olla pieni suoja **S9**.

72

© MH 18.04.2023

↑ Pohjoiseen johtavaa käytävää. Vasemmal-
la mahdollinen suoja **S9**.

60

© MH 24.08.1994

↑ Pohjoinen käytävä idän suuntaan.

Pohjoisreunaa itään

Pohjoisreunan varustukset alkaa suojalta **S9** itään suuntautuvalla kolmeosaisella sakaramaisella ampumahaudalla, joka ulottuu lähelle tykkietä. Viimeisessä sakarassa on tukevista lankuista rakennettu ammuskolo. Puurakenteita ei yleensä ole jäljellä koska lahoaminen on vienyt sen mitä ihmiset ei ole ehtineet korjata talteen. Puuosien vähäisyyttä ei tosiaankaan voi pistää pelkästään lahoamisen tiliin. Suurin ja parhain puutavara on todennäköisesti kerätty talteen, osasta on tehty nuotiopuita ja sateelle alttiit osat onkin sitten saaneet lahota. En tiedä onko kaikkia varustuksia koskaan raivattu ja siivottu jolloin laudankappaleet ym. olisi kerätty pois. Tällä mäellä suoritetun metsänhoidon yhteydessä kaadettujen risujen mukana on varmaankin nostettu käytävistä pahimmat jätteet. Onko nuo aikaisemmin kuvatut maavalliset käytävät olleet seiniltään hirsillä tuettuja?

Pohjoisreunan käytäviä. →

77

© MH 18.04.2023

63

© MH 24.08.1994

Pohjoisreunan harkkokivi-
muuratun käytävän kyljessä
oleva ammuskomero.

64

© MH 24.08.1994

Pohjoisreunalla oleva ase-
ma **T11** jonka muodosta tai
tarkoituksesta ei saa selkoa.
Espoon inventoinnissakin
tämä tuliasema on merkitty
kysymysmerkillä.

Pohjoislaidan käytäviä. ↓

Pohjoisreuna länteen

Pohjoisreunan varustuksien länteen suuntautuva käytävä alkaa harkkomuurauksella mutta on siinä jouduttu hivenerän louhimaan. Sakaramaisen ampumahaudan ensimmäisessä sisäänvedossa on kivinen ammuskolo. Se lienee tarkoitettu seuraavassa ulokkeessa olevaa tuliasemaa (T11) varten. Sortunut tuliasema on ollut ”riukurunkoinen” ampumakomero. Seuraavan käytävässä olevan sakaran kohdalta on ulkosyrjän penkasta kaivettu maata, todennäköisesti läheisten omakotitalojen tarpeisiin. Kaivamisesta on kulunut aikaa joitakin kymmeniä vuosia. Ampumahaudan seinät on näiltä osin tehty suurista harkkokivistä, joiden lisäksi käytävän syvyyttä on lisätty yli metrin paksuisella maa-kerroksella.

67

© MH 18.04.2023

←
Harkkokivimuurattu
suojahuone **S10**.

65

© MH 24.08.1994

Ennen käytävän kääntymistä etelään on ulkosyrjällä harkkokivistä muurattu suoja **S10**. 2x2 metrisen suojan katto on sortunut. Suojan vierestä poikkeaa muutaman metrin mittainen yhdyskäytävä hevosenkenkäbunkkerille **T12**. Käytävän kyljessä on ammuspotero, jonka katto on tehty ratakiskoista. **T12** on kattamaton ja osin täyttynyt, ei näy ampumasektoria eikä etureunan ammuskoloa. Malliltaan asema on samanlainen kuin aiemmat A-tyypin tuliasemat tällä mäellä.

Suojan **S10** ja tuliaseman **T12** välistä käytävää. Siinä on vielä ehjä ammuskomero, jonka katto on tuettu ratakiskolla.

66

© MH 24.08.1994

63

© MH 18.04.2023

←
A-tyypin tuliasema **T12**

Länsireuna

Kymmenen metrin ampumahauta osuuden jälkeen on takaa kierrettävä tuliasema **T13**. Asemassa on betoninen etuseinä jossa ammusura. Keskikorokkeen vasemmassa kyljessä on ammuskolo. Tätä tuliasemaa on vaikea nimittää tuliasemaksi koska sen keskikoroke on paksun maakerroksen peitossa ja kasvaa runsaasti heinää. Etureuna on syvämpi mutta ei tarjoa ampumahaudan tyyppistä suojaa. Mäen kaikki tämän tyyppiset tuliasemat on osittain hiekkapenkan täyttämiä, mikä hivenen ihmetyttää. Samanlaisia asemia ei ole muualla tullut vastaan mutta toisaalla olevia "matalia poteroita" ei täällä ole. Korvaavat vissiin toisensa.

↑ **T13**. Mikä on ollut tämän aseman käyttötarkoitus.

Kallion läntisessä nokassa on iso hevosenkenkäbunkkeri **T14**. Ampuma-aukon sivusektoreissa on pykälät mutta alapinnassa ei. Tuliasema on hyvin hallitsevalla, ja näyttävällä paikalla.

Länsilaidalla oleva A-tyypin konekivääriasema **T14** ↓

↑ T14 nähtynä sekä takaa että edestä. ↑

Tuliasemaan T14 liittyvä suojahuone S11 on rakennettu sisärinteen puolelle parimetrinen kallion alle. Suojan koko on ollut noin 3x3m mutta sen sortunut katto estää tarkemman mittauksen. T14 jälkeen etelään suuntautuva ampumahauta on aluksi harkkomuurausta mutta suojan tiehaaran jälkeen etuseinältään betoninen.

↓ Suojahuoneen S11 kuoppa. Taustalla näkyy T14

Mäen rakentajat ovat olleet johdonmukaisia erityyppisissä asemissa ja käytävissä. Harkkomuurattujen ampumahautojen päällä on aina maapenkki mutta betonista, joita on huomattavasti vähemmän, tämä penkki puuttuu. Betoniseinäisissä on järjestään ollut yläreunassa ammusura. Noin 15m pitkä taisteluhauta laskeutuu alas käytäväverkoston solmukohtaan. Solmusta on lyhyt käytävä itään suojan **S6** länsipuolelle. Mäen laki on näin kierretty ympäri ja on aika lähteä kotiin kun jälleen alkaa ilta hämärtää.

Mäen lakialueen länsireunaa alas laskeutuva yhdyskäytävä, jonka varrella on myös betonivahvisteista ampumahautaa.

Alhaalla näkyy läntisen mäen solmukohta, josta erkanevat käytäviä eri suuntiin.

Muistiinpanot 27.8.1994

Välitasanne

Kolmas kerta toden sanoo eli kolmantena päivänä saan tämän mäen pakettiin. Käytäväverkon solmukohdasta lähtee kaksi käytävää mäen lounaisiin osiin.

Suoraan etelään lähtee oikopolku josta tuonnempana, aloitan seuraamisen lännen kautta koukkaavasta käytävästä. Kallioinen mäki laskeutuu etelään rikkonaisena, muodostaen jyrkkiä muutaman metrin pudotuksia ja tasanteita. Käytävämme kiertää nyt tällaista tasannetta. Louhitun ampumahaudan jälkeen saavutaan rakentamattomalle kuopalle **S14**. Kuopalta eteenpäin on pitkälti ampumahautaa mutta ei yhtään suojahuonetta. Voisi siis olettaa jotta tähän olisi ollut tarkoitus tehdä sellainen. Käytävän puolellakin näyttäisi oleva hieman seinää jäljellä. Kuoppa on kulmikas mikä viittaa rakennettuun asemaan. Betoniosia ei kuitenkaan pikavilkaisulla näkynyt.

Asema **S14**. Oletan tähän tarkoitetun rakentaa suojahuone.

Säännöllinen muoto viittaisi paikalla olleen ainakin hirsikehikon. "Maalinnointi Espoossa" julkaisu ei ole merkinnyt karttaansa tälle kohdalle mitään.

↑ Välitasanteen ampumahautaa suojalta S14 etelään. ↑

Kuopan **S14** jälkeen on kauniisti mutkittlevaa ampumahautaa pitkin tasanteen reunaa. Harkkomuurausta ja hiekkapenkkää. Yksi lyhyt uloke ampumahaudassa muuten ei suurempia erikoisuuksia. Välitasanteen kiertämisen jälkeen yhdytään oikopolun päähän. Käytävien pituuksia olen huono arvioimaan mutta sanotaan nyt noin 60m tälle osuudelle. Kova työ on aikoinaan ollut myös hiekkapenkkojen rakentaminen. Kallioisella mäellä ei ole varmaankaan ollut suuria määriä hiekkaa, jos ollenkaan, joten kottikärryt on saaneet kyytiä.

Välitasanteen käytäviltä on hyvä näkyvyys eteläisille varustuksille. →

↑ Oikopolku

Oikopolku on käytävänä erikoinen. Pian solmulta lähdettyään käytävän vasen kylki muuttuu luonnon muovaamaksi jyrkäksi luiskaksi. Noin 10m pitkän, suoran käytävän toinen reuna on muurauksella suoristettua louhintaa. Oikotien päästä laskeutuu alaspäin pitkäkö yhdyskäytävä $\approx 30\text{m}$. Tässä sahalaitaisessa käytävässä ei ole ampumatasannetta vaikka näkymät kaakkoon ja etelään olisivat vällan oivalliset. Ilmeisesti on ajateltu ettei vihollinen pääse koukkaamaan tälle puolelle.

Läntisen mäen varustuksia. Vasemmalla eteläiset varustukset, keskellä oleva käytävä johtaa välitasanteen ampumahaudoille ja oikealta saapuu oikopolku. ↓

↑ Eteläisiin varustuksiin johtava yhdyskäytävä. ↑

Eteläiset varustukset

Oikopolun päästä laskeudutaan yhdyskäytävää noin 50m ja ollaan käytävän haarassa. Alarinteen puolelle haarautuvassa käytävässä on ensin lounaaseen suunnattu hevosenkenkäbunkkeri **T15**. Se on edellisten kaltainen. Tuliaseman vierestä johtaa suojaan **S12** kaareva käytävä. Suojan koko on noin 3x3m. Se on sortunut, lautamuotin ympärille valettu suoja jonka katto on muiden tapaan ollut valettu rataakiskojen päälle. Suojan sijainnissa on mielestäni merkillistä se, että se on sijoitettu etummaisten varustusten etupuolelle.

Tuliasema **T15**. ↓

↑ Suojahuone S12. ↓

Yhdyskäytävä muuttuu ampumahaudaksi tuliaseman **T15** luoteispuolella ja lähtee kaartumaan lännen kautta ylärintettä kohti. Aluksi sekarakenteinen mutta sakaran jälkeen harkkokivistä tehty ampumahauta päättyy kallion kylkeen aivan välitasanteen käytävän alle. Ennen päätyä on vielä yksi pieni suoja **S13**. Harkoista muurattu suoja on tyhjä sortuneen katon osista, koska ne on kasattu käytävälle helpottamaan sen ylitystä. Vaikka koko mäki on hieman syrjässä ja omakotitalojen takia vaikeasti tavoitettavissa, niin täällä runsaasti polkuja. Vallihautojen yli pääsemiseksi on niitä täytetty sopivista polkujen paikoista. Kukakohan senkin homman on viitsinyt täällä joskus tehdä.

↑ Eteläisen varustuksen ampumahautaa. Paikka on säilynyt mukavan avoimena mutta käytävä on pyöristynyt ja osittain täyttynyt.

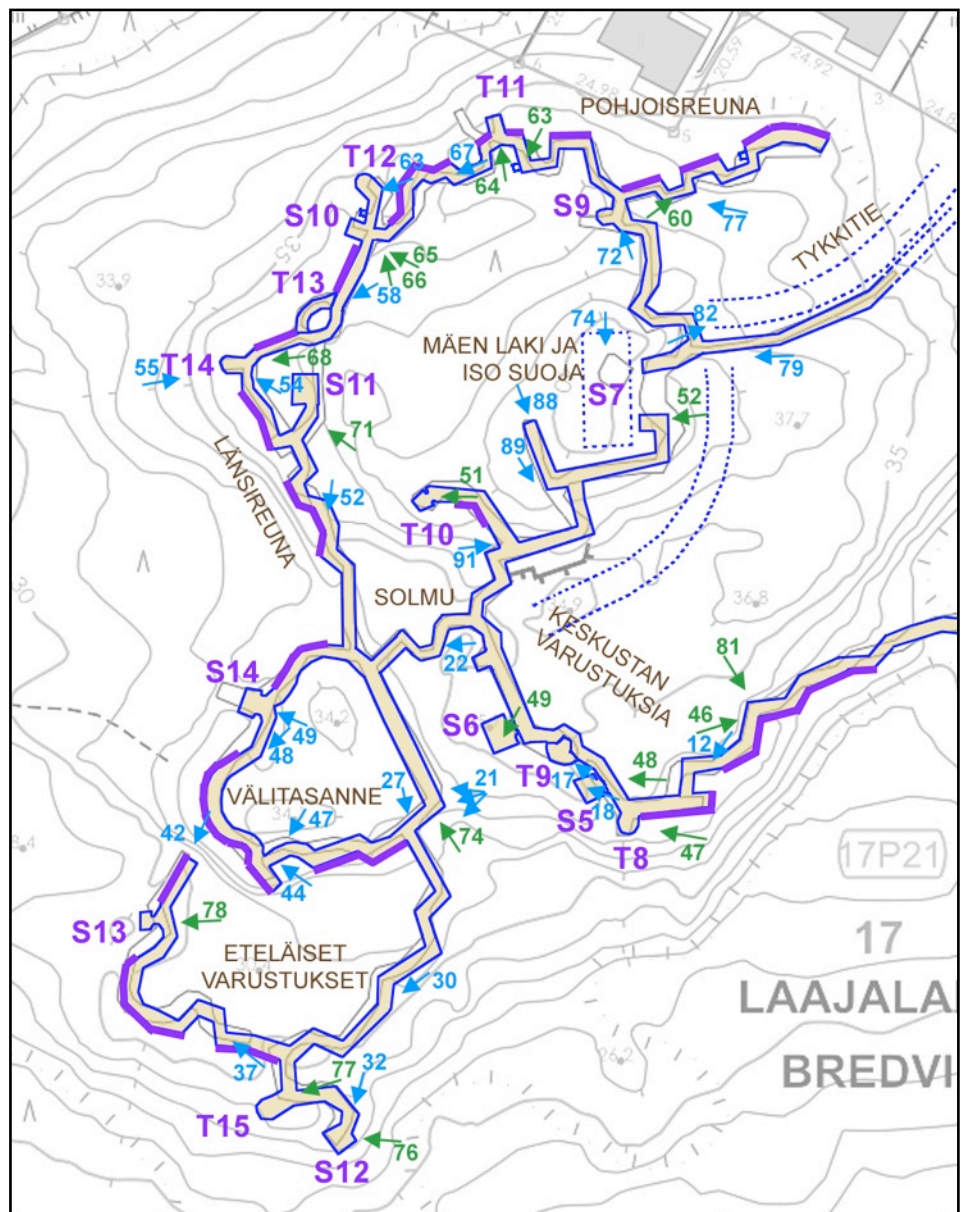
Suojahuone S13 on lähinnä komero. ↓

↑ Eteläiset varustukset nähtynä keskitasanteen reunalta.

Tukikohta XXXI:4
Valokuvien paikat.
Mäen läntiset osat.
20-27.8.1994 →
18.4.2023 →
Tuliasemat (esim: T11) ja
suojahuoneet (esim: S12).

Loppukommentit 1994

Onpas iso varustus. Piti vain käväistä illalla katsomassa tämä alue, vaan kuinkas kävi. Kolmena päivänä olin paikalla, lähes kaksi rulla kuvia. Alkaa nämä muistiinpanojen tekemisetkin mennä aikaa vieviksi. *(Tuohon vuoden 1994 kommenttiin kun lisää vuoden 2023 pari käyntiä ja runsaat 300 digikuvaa, sekä tämän selvityksen laatiminen, niin . . .)*

Alueella suoritettut metsänhoidolliset työt ovat avartaneet mäkeä ja parantaneet sen virkistyskäyttöä. Samalla on paikkoja siivottu eikä niiden roskaantumista tarvitse pelätä ennen kuin alueen valoisuus joskus katoaa risujen ja nuoren kuusikon taakse. Roskaisuutta mäellä on vain paikallisen pientaloasutuksen rajojen tuntumassa, valitettavan tyypillistä. Ehkä uudempi rivitaloasutus estää paremmin yksittäisen asukkaan lähiympäristöön kohdistaman jätteiden levityksen. Roskaisuus on yleinen ongelma linnoitemäillä, tämä mäki on siitä siisteimmästä päästä.

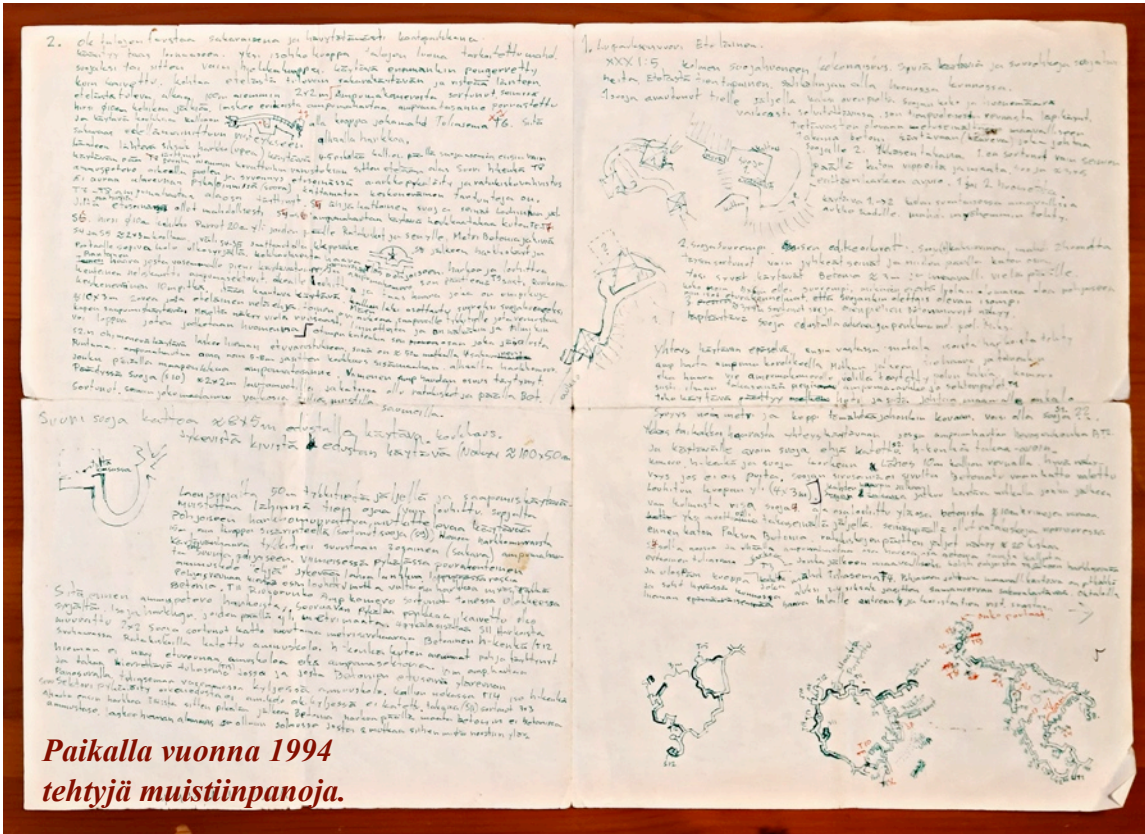
Linnoitteet ovat muutamilta osin omintakeisia. Runsas harkkomuuraus ja varsinkin isokokoisten kivien käyttö siinä, on paikallista herkkua. Toinen paikallinen erikoisuus ovat läpi kuljettavat matalat poterot joita en muualla ole tavannut (**T3**, **T6**, **T9** ja **T13**). Mäeltä puuttuvat täysin ”kusiputkabunkkerit”, eli tyyppi-C. Runkona monissa suojissa ja tuliasemassa on käytetty ohutta riukua (halkaisija alle 10cm) varsinaisia hirsiseiniä en tavannut. Neljä ehjää katetta suojissa on mukava asia lähes pelkkien raunioiden seassa kulkemisen jälkeen.

Mäellä on myös vältelty louhintoja. Käytäviä, taisteluasemia ja suojia on paljolti rakennettu maavallien taakse luonnollisen maapinnan yläpuolelle eikä suinkaan louhittu maan sisään. Kaikkea louhintaa ei ole kuitenkaan voitu välttää. Louhintatöiden sijasta on jouduttu kuljettamaan paikalle runsaasti hiekkaa, joka nyt tuppaa ikävästi valumaan ja täyttämään joitakin käytäviä. Toisaalta polkujen kohdille on tehty tarkoituksella täyhteitä

Hyväkuntoinen linnoitemäki, joka on sopiva ulkoilulle, vaikkakin mäelle on vaikeat kulkuyhteydet koko pohjoisreunan matkalla olevien tonttien takia. Ei edes huipulle tulevan tykkitien kohdalla näytä olevan kulkuaukkoa, vaan parkkipaikkoja. Karttojen mukaan tykkitien kohdalla pitäisi olla puistokaistale. Etelän suunnalta, Turvesuontieltä mäelle pääsee hyvin mutta siltä suunnalta ei polkuja kulje. Parhaiten mäelle pääsee Ilmeentieltä, isojen suojahuoneiden kohdalta alkavaa polkua pitkin.

Linnoitustöiden aikana on lähiseutu ollut täysin asumatonta metsää joten ensimmäiset tiet ovat olleet tykkiteitä. Näitä teitä on vielä jäljellä ja moni nykyisistä teistä on tehty tykkitien päälle. Onko Antrean-Kurkijoentien molemmilla puolilla olevat kivilouhokset liittyneet linnoitteisiin vai Elfvikin louhokseen, josta vietiin kiveä suomenlinnaan? Joka tapauksessa runsaan harkkomuurauksen käytön voi selittää hyvien kivilouhoksin läheisyydellä.

Huom! Antamiini mittoihin tulee suhtautua tietyllä toleranssilla. Ne on annettu silmämääräisesti, ei edes askelmitalla.

**Paikalla vuonna 1994
tehtyjä muistiinpanoja.**

Huom 14.6.2023

Tein 1994 aika tarkkoja muistiinpanoja ja piirustuksiakin tästä kohteesta. Korjasin ja täydensin tässä noita muistiinpanojani muutamilta osin. Muuten teksti oli hyvin käyttökelpoinen uusienkin kuvien ja tietojen kanssa käytettäväksi.

Tekstissä vilahtaa sanoja ja termejä joita olen käyttänyt vuonna 1994, kun kirjoitin muistiinpanoja. Osa termeistä olen korjannut ja päivittänyt, mutta mukaan tekstiin jätin vanhojakin. Käytössäni oli mm. vuoden Lasse Laaksosen kirjoittama suojeluluettelo vuodelta 1979. Siinä esimerkiksi oli kaikki A, B, C ja D-tyyppin asemat laitettu konekivääriasemiksi. Muutenkin tiedon ja tutkimusten lisääntyessä on termit muuttuneet.

Hevosenkäbunkkeri = A-tyyppin konekivääriasema.

Ampumakomero = B-tyyppin asema (tähyystysasema)

Kusiputkabunkkeri = C-tyyppin asema.

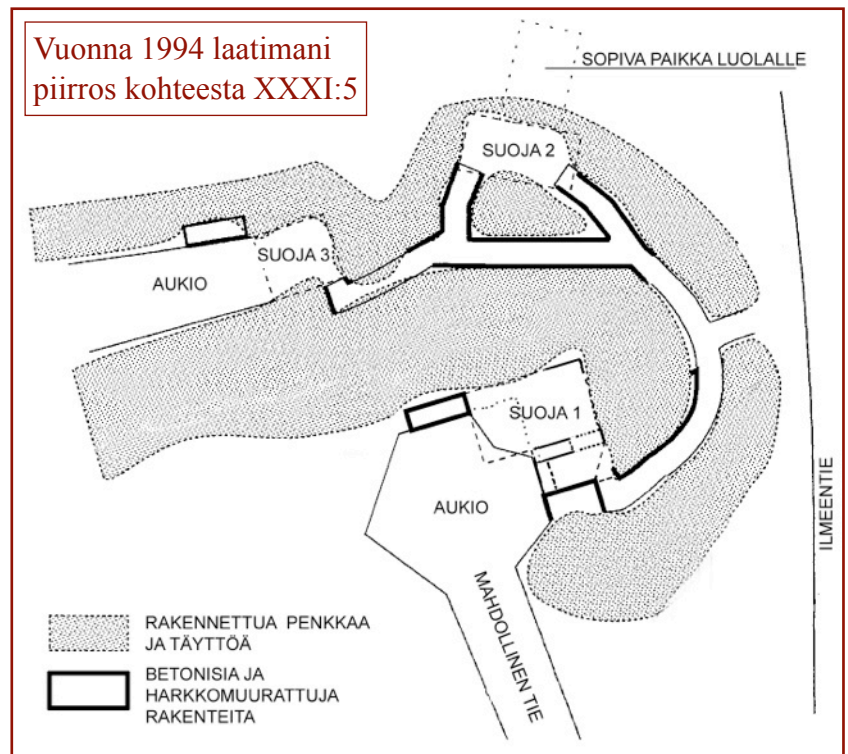
Kaikissa näissä tyypeissä on vielä ollut omat variaatiot. Osa on ollut katettuja, osassa on ollut takaseinä käytävää vasten, osa takaa avoimia. Lisäksi ampuma/tähyystysaukon koko ja sektorin muotoiluissa on suuria vaihteluita.

Saapumiskäytävä = on yhdyskäytävä joka alkaa yleensä mäen takaosista, tykkien läheltä, siltä puolelta mäkeä josta saavutaan mäelle. Sitä pitkin saavutaan varsinaisille taisteluvälineille ja/tai suojuille.

Nuo erikoiset asemat (**T3, T6, T9** ja **T13**) voisivat olla vaikka valonheitinasemia. Linnoittamisen aikoihin mäen eteläpuolella aukeni laaja ja avoin turvesuo. Tuolle suolle on ollut vaikeampi rakentaa muuta kuin pikilankaesteitä. Vihollisen etenemisen estäminen sitä kautta voisi olla vaikeampaa kaukaa ampumalla pelkillä kivääreillä. Nykytiedon mukaan kohde XXX:5 olisi ollut kahden tykin sivustatuliasema eli kaponieeri. Tykeillä pystytään estämään noin laajan suon kaitta hyökkääminen. Tuo tykkiasema kuitenkin tarvitsee valonheittäjiä voidakseen toimia pimeään aikaan. Nuo **T3, T6** ja **T9** ovat sopivasti viereisen mäen rinteellä hyvillä valaisupaikoilla ollakseen tuon tykkiaseman avuksi. Varsinkin **T3** ja **T9** sopivat sijaintinsa takia huonosti tuliasemaksi. Aljakovin inventointikartta vuosilta 1915-1916 ei tunne kohdetta XXXI:5. Eli tuo kaponieeri olisi vuoden 1916 jälkeen toteutettu.

XXXI:5 (Muistiinpanot vuodelta 2023)

Vuonna 1994 ei ollut tietoa sivustatuliaseamasta eikä mainintaa tykeistä. Lasse Laakso-
sen kirjoittamassa suojeluluet-
telossa "Ensimmäisen maail-
mansodan aikaiset linnoitukset
Helsingissä" vuodelta 1980, on
vain maininta kolmesta sortu-
neesta suojahuoneesta ja sy-
västä yhdyslaudasta. Käsittelin
siis minäkin silloin kohdetta
kolmena suojahuoneena. Joten
tältä osin vanhat muistiinpanot
piti kirjoittaa kokonaan uudes-
taan.

XXXI:5

Kohteelta XXXI:5 ei ole mitään rakennettua yhteyttä kohteeseen XXXI:4.
XXXI:5 on nykytiedon mukaan ollut kahden tykin sivustatuliaseama eli kaponieeri.
Asemassa on ollut siis kaksi tykin paikkaa ja erillinen suojahuone. Asema on hieman
syrjässä joten se on säästynyt suuremmalta kulumiselta, roskaantumiselta ja töhryiltä.
Betonirakenteet on räjäytetty tunnistamattomiksi ja maavallit hiukan pyöristyneet. Vähäistä
täyttöä suojalle 2 mentäessä. Muuten on saanut luonto ottaa omansa.

XXXI:5 nähtynä pohjoisen suunnalta. ↓

Suoja 1 on itäisempi ja suurempi tykinpaikka. Sinne nousee tien tapainen etelän suunnasta. Samalla kohtaa on vanha sähkölinjan aukko puustossa. Tien olemassaoloa ei tue mikään vanhempi kartta, mutta jostain ne kevyetkin kenttätykit on pitänyt asemaan tuoda. Aseman takana olevaa kapean ja syvän käytävän kautta ei tykkejä ole mahtunut tuomaan. Tykinpaikassa 1 on ollut katettu osa jonka koko karkeasti arvioiden olisi 3m x 5m. Tuon katetun osan etuseinän laidalla näkyy vielä pystyssä olevia kiskoja. Onko tykki ollut katetussa tilassa vai aukiolla katetun suojan edessä? Museoviraston mukaan: *“Ampuma-aukon sivuissa olevat teräspalkit ovat vielä näkyvissä.”* Tämä viittaisi tykkien olemiseen katetussa osassa. Ahdasta on ollut.

Katetun suojan vieressä on pieni tila johon sopisi hyvin tähystysasema. Museoviraston mukaan myös valonheittinasema olisi mahdollinen. Komero on kyllä niin pieni ettei siihen kovin kummoista lyhtyä mahdu ja sen suojaseinäkin oli korkea.

Suojalle 1 saapuva käytävä lähteen komeron kyljestä ja jatkuu kaartuen kohti Ilmeentietä. Käytävän sisäreuna on betonia ja ulkopuoli maavallia. Aseman takana on käytävässä aukko Ilmeentien suuntaan. Jonkinlainen saapumisreitti on sieltä ollut.

←
Ennen/nyt kuvapari suojan 1 edustan aukiolta. Vasemmalla ampumasektorin kyljessä olevaa betonimuuria ja oikeassa reunassa pilkistää hieman suojan vieressä olleen tähystysaseman betoniseinää.
←

←
Suojan 1 katetta. Tuossa betonikannen vieressä on komeron paikka. Olettaisin sen olevan tähystysasemaksi tarkoitettu. Itse suoja jää tuonne kuusen oksien alle.

←
Suoja 1 edestä nähtynä.
Ampuma-aukon kyljen ratakiskot näkyvät (huonosti).

←
Suojan 1 sisäänkäynti on tuon betonimuurin jälkeen oikealle.

↑ Suojan 1 takaa lähtevä käytävä. Taustalla näkyy Ilmeentie ja käytävän aukko sinne suunnalle.

↑ Suojalle 2 nouseva käytävä. Suojaa ei päällepuolelta juurikaan huomaa, pitää tietää.

Suoja 2

Ilmeentien laidasta yhdyskäytävä kaartuu pohjoiseen ja sitten luoteeseen kohti kalliota. Käytävä on aluksi betonista ja osin harkkomuurattua. Siitä haarautuu lännen puolelle yhteys tykkiaseman suojalle 3. Oikealle ylös kääntyy osin täytetty käytävä suojalle 2. Tämä suoja näyttää pikemminkin hieman leveämmältä, katetulta käytävältä joka on sitten räjäytetty ja täytetty. Kovin suuri ja mahtipontinen työ louhia kaksi kulkuväylää suojalle ja betonoida niiden kylkiä kun itse suoja on niin vaatimaton. Tähän sopisi hyvin kallion sisään työntyvä luola jonka eteinen tämä näkyvä osa olisi (Tällaista mietin jo 1994). Suojan 2 toiselta laidalta siis laskeutuu käytävä tykkiaseman suojalle 3 johtavaan käytävään.

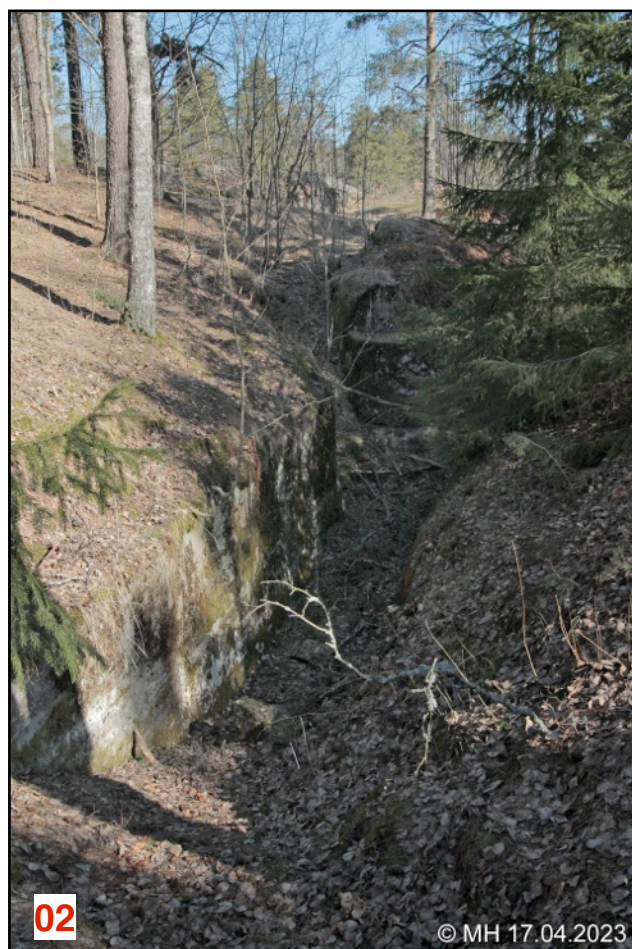
← Ennen/nyt kuvapari suojan 2 lännenpuoleisesta sisäänkäynnistä. Betonilla vahvistettua käytävää.

↑ Ennen/nyt kuvapari suojasta 3. Suojan kuoppa eli tykkiasema on ollut tuossa kuvan ↑ keskellä lohkkareiden kohdalla. Kuvat otettu suojaan johtavalta yhdyskäytävältä.

Suoja 3

Suojan 3 kohdalla on ollut toinen tykinpaikka. Suojan tuleva käytävä on johtanut suojan kylkeen, josta on ollut aukko sisälle. Suoja on täysin romahtanut ja vain kasa betonilohkkareita. Suojan kokoa on vaikea määrittää. Ampumasektori on raivattu ja se on pääosin maavallia. Oikealla sivulla on pieni betonimuurin osuus.

Suojan 3 saapumiskäytävä.
Suoja 2 jää vasemmalle rinneeseen.

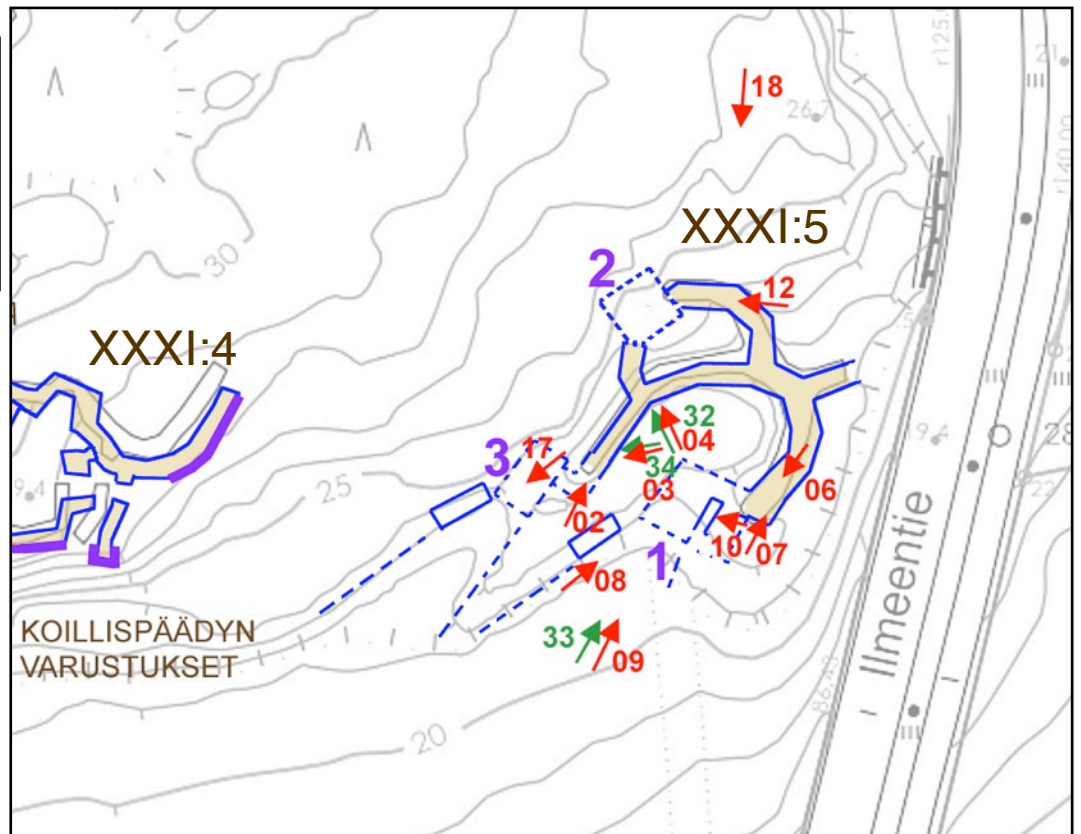
Suojan 3 kohdalla olleen
tykkiaseman ampumasektori.

Tukikohta XXXI:5
Valokuvien paikat.

20.8.1994 →

17.4.2023 →

LOPPUKOMMENTTEJA

Kohde XXXI:5 ei siis esiinny inventointikartassa vuosilta 1915-1916, myöhemmissä inventoinneissa ja kartoissa kylläkin. Tämän tykkiaseman torjuntasuunta on ollut lounaaseen, jossa on ollut avointa suomaastoa. Ilmeisesti Lupauksenvuoren XXXI:4 varustusten rakentamisen yhteydessä on havaittu tuo suo alue mahdolliseksi hyökkäysreitiksi. Siksi tähän on tehty tykkiasema myöhemmin. Onko kohteessa XXXI:4 olevat asemat T3, T6 ja T9 olleet tykkiaseman tarpeisiin tehtyjä valonheitinasemia?

16.06.2023
Mikko Hakala